

گه معتکف دیرم و گه ساکن مسجد
یعنی که ترا می طلبم خانه به خانه

اعتکاف چیست؟

«اعتکاف» در اصل به معنای محبوس ماندن به مدتی طولانی در کار چیزی بودن است و در اصطلاح شرعی، توقف در مسجد جامع، برای عبادت می باشد که حداقل آن سه روز است و شرط آن روزه گرفتن و ترک بعضی از لذات و تمتعات است. این عبادت، ذاتاً مستحب است ولی در باره‌ای از موارد استثنایی، شکل و جوب بخود میگیرد. اعتکاف اثر عمیقی در تصفیه روح و توجه به خداوند و معنویات دارد به خاطر همین اثر ژرف و عمیق روحی در آیاتی از قرآن کریم به آن پرداخته شده است.^۱

مارتیه جمعه

اعتکاف در آیات و آیه

به مناسبت ۱۳ رجب، انوار ایام البیض

مهدی حیدری فطرت
امام جمعه بولین زهرا

اعتکاف در قرآن

«وَ إِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَ أَمْنَا وَ اتَّخَذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّی وَ عَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَ إسمَاعیلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِنَا لِّلطَّائِفینَ وَ الْعَاکِفینَ وَ الرُّكَّعِ السُّجُودِ»
خانه کعبه را محل کسب ثواب قرار دادیم و محلی امن برای همه و از مقام ابراهیم، جایگاهی برای نماز ساختیم و از ابراهیم و اسماعیل عهد و پیمان گرفتیم که خانه ما را پاک و پاکیزه کنند و آماده پذیرایی از برای صواف کنندگان و معتکفین و ساکنان و رکنی و سجده کنندگان سازند.^۲

اشاره: از روز سیزدهم رجب، ایام البیض یا ایام تشریق آغاز می شود و سه روز به طول می انجامد. مؤمنان علاقمند در این مدت با خلوت گزیدن در مساجد جامع شهرها به راز و نیاز با آفریدگار مهربان می پردازند که به این عمل، اعتکاف می گویند. معتکفین، با روزه و عبادت در این سه روز، تلاش می کنند با گسستن از قید و بندهای زندگی دنیوی، خود را به پروردگار عالم نزدیک تر کنند. اعتکاف از سنت های مورد توجه پیامبر اکرم (ص) امامان معصوم (ع) و پیشوایان و بزرگان دینی بوده است. آن ها، مسلمانان را به خاطر تأثیرات عمیق و معنوی اعتکاف، به انجام این عبادت بویژه در این سه روز، تشویق کرده اند. مقاله پیش رو به همین مناسبت تهیه شده و تقدیم می گردد.

اعتکاف یا قرنطینه معنوی

رسم است که در مرزهای جغرافیایی، پزشکان متخصص و مجرب، مسافران خارجی را تحت معاینه دقیق پزشکی قرار داده و به قرنطینه می برند تا چنانچه حامل ویروس و یا بیماری های مسری باشند در اسرع وقت و قبل از تماس بیمار با بدنه جامعه، آن را معالجه کرده و یا به کشور مبدأ برمی گردانند تا از شیوع و انتشار بیماری های خطرناک و صعب العلاج، مثل آنفلانزای

۲۰۱۸

به همین خاطر در مکتب اسلام یک ساعت فکر و اندیشه از هفتاد سال عبادت، برتر شمرده شده است. مسیر حرکت این مسافر عجول از محیط آلوده دنیا و منطقه سوزان جهنم می‌گذرد و هر آن، احتمال ابتلاء به یک یا چند بیماری خطرناک هست. نتیجه بی احتیاطی و عبور از منطقه ممنوعه، سقوط در دره عمیق و مخوف جهنم خواهد بود. خوشبختانه راه بیرون رفت از این ورطه هولناک، از دید نافذ شارع مقدس، دور نمانده است و مراسم اعتکاف یا قرنطینه معنوی را برای دور ماندن از این مهلکه را پیشنهاد فرموده است که موضوع مقاله حاضر است.

انواع بیماری‌ها

انواع بیماری‌های روحی که حیات طیبه و سلامت جامعه را تهدید می‌کند و بسیار بدتر و کشنده‌تر از سرطان و ایدز و جنون گاوی و آنفلانزای مرغی و تب برفکی است، عبارتند از: ۱- حب دنیا ۲- حب ریاست ۳- حب طعام ۴- حب زنان ۵- حب خواب ۶- حب راحت اکنون با استمداد از خداوند تبارک و تعالی و بهره‌گیری از آب‌شخور زلال و چشمه‌های جوشان علوم اهل بیت (ع) به شرح مختصر آن می‌پردازیم.

مرغی که سلامت جامعه را تهدید می‌کند و به خطر می‌اندازد، ممانعت و جلوگیری نمایند. دین مبین اسلام نیز برای انسان، این مسافر تازه وارد و دوره گرد که از منطقه ممنوعه و محیط‌های آلوده عبور کرده و مشکوک به نظر می‌رسد، از چنین شیوه‌ای بهره برده است و با تأکید فراوان، دستور داده است، هر از چندگاهی خود را در معرض معاینه پزشک روح قرار داد تا در صورت ابتلاء به بیماری‌های واگیردار و مزمن و خطرناک در اعتکاف که قرنطینه معنوی است، خود را علاج نموده و زمینه بروز و ظهور آن بیماری را از بین برده و ریشه کن نماید.

راه بیرون رفت از جهنم

واژه جهنم، از بدیهیات است و بی‌نیاز از تعریف و مستغنی از شرح و بیان است.

زاهد مدهم بازی، آتش به جهنم نیست
آنالکه در آن سوزند، آتش ز جهان آرند

جهنم هفت و بهشت هشت درب دارد و هر کدام، انسانی را به سوی خود فرا می‌خوانند. درهای بهشت و جهنم نیز مشترکند که همان حواس پنجگانه ظاهری یعنی: شنوایی، بینایی، بویایی، چشایی و بساوازی است به اضافه وهم و خیال. دو نوع بیماری ممکن است حواس را آلوده کرده و از کار بیاندازد، در آن صورت قدرت تشخیص خوب و بد، زشت و زیبا و حق و باطل را از دست خواهد داد.

بیماری‌های آشکار مثل دوری از خدا و فاصله گرفتن از معنویات و دنیاپرستی و جاذبه پر قدرت شهوات جنسی و عشق مفرط به مال و منال، پست و مقام، قدرت و ریاست، زیاده‌خواهی و افزون‌طلبی، پیروی از هواهای نفسانی و امیال سرکش شیطانی.

بیماری‌های پنهان مانند حقد و حسد، کینه و دشمنی، بدخواهی و مردم‌آزاری، همچنین عقده‌های مخرب روانی از قبیل تکبر و خودرنگ‌بینی، نثرعن و انوہیت کاذب.

راه بهشت از در هشتم جدا می‌شود که عقل و فکر و اندیشه باشد یعنی اگر عقل حاکم بر نیروهای خدادادی باشد، راه‌ها به بهشت ختم می‌شود. و اگر محکوم گردد، جایگاهش جهنم خواهد بود.

«كَمْ مِنْ عَقْلٍ أَسِيرٍ عِنْدَ هَوَى أَمِيرٍ»^۳

حب ریاست

«عَنْ أَبِي الْحَسَنِ (ع) أَنَّهُ ذَكَرَ رَجُلًا فَقَالَ أَنَّهُ يُحِبُّ الرَّئِيسَةَ فَقَالَ مَا ذُنُوبَانِ ضَارِيَانِ فِي غَنَمٍ قَدْ تَفَرَّقَ رِعَاؤُهُمَا بِأَضْرَفِي دِينِ الْأَسْلَمِ مِنْ طَلَبِ الرَّئِيسَةِ»

خطر ریاست طلب، برای دین مردم، از خطر گرگ، گرسنه برای گله گرسفند، بیشتر است.

«قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع): مَلْعُونٌ مَنْ تَرَأَسَ مَلْعُونٌ مَنْ هَمَّ بِهَا مَلْعُونٌ كُلُّ مَنْ حَدَّثَ بِهَا نَفْسَهُ»

ریاست طلب و کسی که در مخیله اش ریاست طلبی نقش بسته است و کسی که برای رسیدن به ریاست، دست به هر جنایتی می زند و برای رسیدن به آن به چانه زنی می پردازد، ملعون است.

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَوْلُ مَا عَصَى اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بَسَتْ خِصَالُ حُبِّ الدُّنْيَا وَ حُبِّ الرَّئِيسَةِ وَ حُبِّ الطَّعَامِ وَ حُبِّ النِّسَاءِ وَ حُبِّ النَّوْمِ وَ حُبِّ الرَّاحَةِ»

- ۱- گناه و نافرمانی خداوند از ۶ راه است:
- ۱- عشق مفرط به دنیا و مظاهر زندگی و زرق و برق زودگذر آن.
- ۲- عشق دیوانه وار به ریاست، بطوری که همه چیز را برای رسیدن به آن فدا و فنا کند.
- ۳- عشق به زنان و شهوترانی.
- ۴- عشق به خوردنی ها و شکم چرانی.
- ۵- خواب و راحت طلبی.
- ۶- رفاه و عافیت اندیشی.

حب دنیا

روایتی با تعبیر مختلف از وجود مبارک پیامبر اکرم (ص) در مجامع روایی شیعه و سنی به این مضمون نقل شده است که فرمود:

«حُبِّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ»

دوست داشتن دنیا، سرچشمه همه پلیدی ها و گناهان است.

ابن عباس نقل کرده: وقتی که برای اولین بار درهم و دینار ساخته شد، ایلیس آنها را روی چشم گذاشت و گفت:

«انْتَمَا قُرَّةُ عَيْنِي وَ ثَمَرَةُ فَوَادِي مَا أَبَالِي مِنْ بَنِي آدَمَ إِذَا أَحْبَبُوكُمَا أَنْ لَا يَعْبُدُوا وَتَنَأَ دَرَاهِمٌ وَ دِينَارٌ رُوشِي بِعَدَمٍ وَ مِوَهُ دَلٌ مِنْ أَسْمَاءِ أَكْ فِرْزَنْدَانِ آدَمَ (ع) أَنَّهُمَا رَاوَسَتْ دَانْتَهُ بَاشْتَنْد، نِيَاذِي بَه بَت بَرَسْتِي نِيَسْت.»

«سَه عَتِ الرِّضَا (ع): يَقُولُ لَا يَجْتَمِعُ الْمَالُ إِلَّا بِخِذْيَالٍ مُمْسِكٍ بِبُخْلِ شَدِيدٍ وَ أَمَلٍ طَوِيلٍ وَ حِرْصٍ غَالِبٍ وَ قَطِيْعَةِ الرَّحْمِ وَ إِثَارِ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ»

سبب جمع مال و دنیابوستی، پنج صفت زشت در وجود انسان است: بخل شدید، آرزوهای دور و دراز، حرص و طمع بیش از حد، قطع رحم و گسست پیوندهای خانوادگی و نپرداختن حقوق واجب مالی مثل خمس و زکات و برگزیدن دنیا بر آخرت.

حب دنیا در قرآن

«وَالَّذِينَ يَكْتَنُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّةَ وَ لَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبِئْسَ لِمِمْ بَعْدَابِ الْيَوْمِ يَحْمِي عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَ جُنُوبُهُمْ وَ ظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ لَأَنْفُسِكُمْ فَذَوْقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتَنُونَ»

آن دنیابوستانی که طلا و نقره و مال و منال جمع کرده و در راه خدا انفاق نمی کند، عذاب دردناک الهی در کمینشان است. روزی که سکه های طلا و نقره را در آتش سوزان جهنم سرخ کنند و بر پیشانی و پهلوها و پشتشان داغ ننگ نهند و به آنان گفته شود: بجشید این عذاب را که بادست خودتان مهیا و آماده کرده اید.

«عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) قَالَ: كَانَ أَبُو ذَرِّ الْعَفَّارِ يَبْغُو كُلَّ يَوْمٍ وَ هُوَ بِالشَّامِ فَيُنَادِي بِأَعْلَى صَوْتِهِ بِشَرِّ أَهْلِ الْكُنُوزِ بِكَيْ فِي»

بیماری چشم و هم چشمی

«وَلَا تَمْدَنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ

و تو ای پیامبر، حتماً نباید چشم بدوزی به زنان زیبایی که در اختیار دنیاداران، قرار گرفته است و اندوه مخور و پر و بال تواضع و فروتنی را برای مؤمنین بگستران، که لذت مردم داری و خدمت به آنان بسیار قوی تر و برتر است.»^(۱)

«وَلَا تَمْدَنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

و تو نباید چشم بدوزی به آنچه که دنیاطلبان در اختیار دارند، از زنان زیبا و خوشی های زندگی زودگذر دنیایی، زیرا ما می خواهیم با این وسیله، آنها را مجازات کنیم. ثروت و سرمایه ماندگار نزد خداوند است.»^(۲)

خطاب پروردگار، در آیات فوق الذکر به پیامبر اکرم، شاید از باب ضرب المثل معروف «به در می گویم، ولی دیوار تو بشنو» است. خداوند خواسته است، هشدار جدی به مردم بدهد و الانفس مطهر پیامبر اکرم (ص) منزله است از این مسائل.

هشدار نسبت به دل بستن به دنیا

«قَالَ عَلِيٌّ (ع): اجْعَلِ الدُّنْيَا شَوْكَاً وَ انظُرْ أَيْنَ تَضَعُ قَدَمَكَ مِنْهَا فَإِنَّ مِنْ رُكْنِهَا خَدَلْتَهُ وَمِنْ أُنْسِ فِيهَا أَوْحَشْتَهُ وَمِنْ يَرْغَبُ فِيهَا أَوْمَنْتَهُ وَمِنْ انْقَطَعَ إِلَيْهَا قَتَلْتَهُ وَمَنْ طَلَبَهَا أَرَهَقْتَهُ وَمَنْ فَرَحَ بِهَا أُنْرَجَحْتَهُ وَمَنْ طَمِعَ فِيهَا بَصُرَ عَيْتَهُ وَمَنْ قَدَسَهَا أَخْرَجَهَا مِنَ الزَّمَنِ أَدَانَتْهُ وَمَنْ أَنْزَلَهَا بِأَعْيُنِهِ مِنَ الْآخِرَةِ وَمَنْ بَعُدَ مِنَ الْآخِرَةِ قَرَّبَ إِلَى النَّارِ بِنُكْرٍ كَمَا فِي دُنْيَا كَمَا كَامَ مِي نَبِيٍّ زِيْرَاهِرْ كَسْ بِه دِنْيَا تَكِيْه كُنْد، ذَلِيْل مِي شُوْد وَ هِرْ كَس بِا دِنْيَا نِاس بگيرد، به وحشت و اضطراب گرفتار می شود. هر کس به دنیادل ببندد، سست و ناتوان می گردد و هر کس به دنیا پناه برد، کشته می شود و هر

الْحَيَاةِ وَ كَيِّ بِالْجَنُوبِ وَ كَيِّ بِالظُّهُورِ أَبَدًا حَتَّىٰ يَتَرَدَّدَ الْحَرْقُ فِي أَجْوَافِهِمْ

ابودر غفاری، هر روز در بازار شام و در ملاء عام، می ایستاد و با فریادی رسا، بانگ بر می داشت و به زراندوزان دنیاطلب و قارونک های سیری ناپذیر، هشدار می داد: سکه های طلا و نقره را سرخ می کنند و بر پیشانی و پهلوها و پشتشان داغ می گذارند تا آتش سوزان آن به قلب و اندرونشان برسد و مایه عذاب دائم برایتان باشد.»^(۳)

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): الدِّينَارُ وَ الدَّرْهَمُ أَهْلَاكَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ وَ هُمَا مَهْلِكَاكُمْ

عشق و دوستی دینار و درهم، امت های گذشته را درهم کوبید و هلاک کرد و شما مسلمانان را نیز به همان سرنوشت گرفتار خواهد ساخت.»^(۴)

«عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع): قَالَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) مَثَلُ الْحَرِيصِ عَلَى الدُّنْيَا كَمَثَلِ دُوْدَةَ الْفَرَسِ كَمَا أَزَادَتْ مِنَ الْفَرَسِ عَلَى نَفْسِهَا لَفَاءً كَانَ أَبْعَدَ لَهَا مِنَ الْخُرُوجِ حَتَّى تَمُوتَ غَمًّا

مثل حریص و طماع بر اموال دنیا، مانند کرم ابریشم است، آنقدر تارهای وابستگی به دور خود می تند تا در داخل پیله خود خفه شود و به هلاکت برسد.»^(۵)

بیماری شهوتانی

«رَزَيْنَ لِلنَّاسِ حَبَّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَ البَنِيْنَ ، الفَنَاطِيْرِ الْمُقَنْطِرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَ الفُضَّةِ ، الخَيْلِ الْمَسْوُومَةِ وَ النَّأْمِ وَ الْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ اللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَأْوَىٰ

آراسته شدن برای مردم دنیا، جاذبه های نیرومند و امید سرکش نفسانی، از قبیل: تنوع به زنان و بستران و مان های بی شمار، از طلا و نقره و اسب های سواری و شتر و گاو و باغ و زراعت. اینها سرمایه های پست دنیا است ولی اجر و ثواب و سرمایه ماندگار نزد خدا است.»^(۶)

شکم‌بارگی، مبتلا می‌سازد. آنان هدفی جز خوردن و خوابیدن ندارند و گویی برای همین منظور خلق شده‌اند.

«الَّذِينَ آمَنُوا نَالُوا الْقَوْمَ نَافِحًا حَضَنِيهِ بَيْنَ نَشِيلِهِ وَمَعْتَلَنِهِ وَقَامَ مَعَهُ بَنُو آيِيهِ يَخْضَمُونَ مَالَ اللَّهِ خَضْمَةَ الْبَابِلِ نَيْتَةَ الرَّبِيعِ

بالآخره سونی برخاست و مانند شتر گرسنه خورد، تا شکمش بر آمد. هم غمی جمع آوری مال دنیا و خوردن نداشت. کارش بین آشپزخانه و مستراح خلاصه می‌شد و نتیجه آن سیادت‌گذاری، مصیبتی بود که دامنگیر عالم اسلام و مسلمانان شد.»^{۱۳۱}

روایاتی که امراض و بیماری‌های روحی در آن شمارش شده و هر کدام، هشدارهای فرا راه انسان، به ویژه مسلمانان است، فراوان است و این مقاله، گنجایش همه آن اخبار و روایات را ندارد، مانند: روایت ۸۶ بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۲۳، بحارالانوار ج ۵۲، ص ۲۵۴ روایت طولانی ۱۴۷.

جویندگان حقایق از آب‌شخور علوم اهل بیت (ع)، خود می‌توانند به مصادر فوق‌الذکر مراجعه فرمایند.

مسئولیت عالمان دینی در برابر بیماری‌های روحی

«وَمَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْعُلَمَاءِ الْأَيْقَارَ وَالْعَلَى كِظَّةَ ظَالِمٍ وَلَا سَعَبَ مَظْلُومٍ خدایند از عالمان دین و دانایان قوم، عهد و پیمان گرفت که در برابر پر خوری ستمگران و گرسنگی محرومان و بی‌نویان و تحقیرشدگان، ساکت نشینند.»^{۱۳۲}

بیماری سکوت یا شیطان لال

آفت بزرگ و بیماری صعب‌العلاج خوبان امت و دانشمندان ملت، سکوت در برابر زمامدار افسارگسیخته است که آشکارا می‌بینند حقوق محرومان و مستضعفان پایمال می‌شود، ولی علماء، مهر خاموشی بر لب زده و سکوت اختیار کنند.

«السَّاكِتُ عَنِ الْحَقِّ شَيْطَانٌ أَخْرَسٌ» کسی که در برابر حق کشتی‌ها، سکوت کند، شیطان لال است.»^{۱۳۳}

کس طالب دنیا شود، بارش سنگین می‌گردد و هر کس با دنیا شاد شود، غمگین می‌گردد و هر نس دنیا را بر آخرت ترجیح دهد، از آخرت دور می‌ماند و هر کس از آخرت دور شود، به تشنه جهنم نزدیک می‌گردد.»^{۱۳۴}

بیماری ستایش‌گری

«لَا تَحْسِبَنَّ أَنَّ بَيْنَ يَفْرَحُونَ بِمَا آتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يَحْمَدُوا إِيْمَالَهُمْ يَفْعَلُوا أَفَلَا تَحْسِبْتَهُمْ بِفَارَةَ مِنْ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ گمان نبرند آنانکه با ستایش ستایشگران «چاپلوس» شاد می‌شوند و دوست دارند به خاطر کارهاییکه نکرده‌اند، آنان را بستایند، رستگارند. آنها رستگار نیستند و عذابی دردناک در انتظارشان است.»^{۱۳۵}

بیماری خیانت‌گری

چنانکه از روایات استنباط می‌شود، یکی از بیماری‌ها، چاپلوس‌پروری و تملق‌پیشگی است و میوه تلخ آن خیانت به ملک و ملت است.

«قَالَ عَلِيٌّ (ع): يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُعْرَفُ فِيهِ إِلَّا الْمَاحِلُ وَلَا يُظْرَفُ فِيهِ إِلَّا الْفَاجِرُ وَلَا يُؤْتَمَنُ فِيهِ إِلَّا الْخَائِنُ وَلَا يَخُونُ إِلَّا الْمُؤْتَمَنُ يَتَخَذُونَ الْفِيءَ مَغْنَمًا... وَذَلِكَ يَكُونُ عِنْدَ سُلْطَانِ النِّسَاءِ وَمُشَاوَرَةِ الْأَمَاءِ وَامَارَةَ الصَّبِيَّانِ

زمانی خواهد آمد که سخن چینان بی‌ایمان، نزد سلطان عزیزند و فاجران بی‌تقوا، امیرند و مسؤولان بیت‌المال، خائن و امانت‌داران، دزدند که بیت‌المال مسلمین را غنیمت می‌دانند و این زمانی است که حکومت در دست زنان و مشورت با کنیزان، صورت می‌گیرد و کودکان فرمانروا هستند.»^{۱۳۶}

بیماری پر خوری و عشق به طعام

یکی دیگر از بیماری‌های اجتماعی، پر خوری است، که شیطان، بسیاری را از طریق عشق به طعام و

بریده باد آن دست

امام خمینی (ره) در سخنرانی سال ۴۳، بعد از آزادی از زندان طاغوت، فرمود:

«نزد من آمدند و گفتند اگر تو هم مثل دیگران سکوت کنی، ما دست شما را هم می‌بوسیم. امام در فریادی به بلندای روزگار، اعلام داشت، بریده باد آن دستی که در برابر نابودی اسلام بوسیده شود.»

میزان ثواب

حسب روایات اسلامی، حج، میزان و معیار سنجش ثواب اعمال است که معصوم فرموده است: فلان عمل، به اندازه حج ثواب دارد. در روایت آمده است، اگر کسی خانه‌ای پر از طلا داشته باشد و همه را در راه خدا اتفاق کند، یک حج به همان اندازه اجر و پاداش نزد خداوند دارد. با این حساب، شما می‌توانید میزان ثواب اعتکاف را حدس بزنید.

ورود شیطان ممنوع

«وَعَنْهُ/ص: أَنَّهُ قَامَ أَوَّلَ لَيْلَةٍ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَّلِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فَحَمَدَ اللَّهَ وَأَثَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ كَفَاكُمْ اللَّهُ عَذَابَكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَعَذَابُكُمْ الْأَجَابِيَةَ فَقَالَ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ أَلَا وَقَدْ وَكَّلَ اللَّهُ تَعَالَى بِكُلِّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ سَبْعَةَ أَمْلاكٍ فَلَيْسَ بِمَحْلُولٍ حَتَّى يَنْقُضِي شَهْرَكُمْ هَذَا أَلَا وَابْوَابُ السَّمَاءِ مَفْتُحَةٌ مِنْ أَوَّلِ لَيْلَةٍ مِنْهُ إِلَى آخِرِ لَيْلَةٍ مِنْهُ أَلَا وَالدَّعَاءُ فِيهِ مَقْبُولٌ ثُمَّ سَمَرَ صَ وَ شَدَّ مَنزِرَهُ وَ بَرَزَ مِنْ بَيْتِهِ وَ اعْتَكَفَهُنَّ وَ أَحْيَا اللَّيْلَ كُلَّهُ...»

امام باقر (ع) نقل کرد: پیامبر (ص) در شب بیستم ماه مبارک رمضان «اولین شب اعتکاف» بپاخواست و پس از حمد و ثنای الهی فرمود: ای مردم، خداوند دشمنان شما را شکست داد و وعده فرمود که دعاهای شما را به هدف اجابت و قبول برساند، چنانکه خود در قرآن فرمود: دعا کنید تا اجابت نمایم. بدانید خداوند، در این شب‌ها برای شیطان اغواکننده، هفت مأمور گماشته است، و تا پایان مراسم اعتکاف، آزادش نمی‌کنند. آنگاه باشید، درهای آسمان به روی شما گشوده است و ملائکه مقرب، در خواست‌های شما را بلا می‌برند. سپس پیامبر اکرم (ص) دامن همت با کمر بست و از خانه خارج شد و تمام آن ده شب را در مسجد به اعتکاف گذراند.^(۳۲)

اشتیاق برای اعتکاف

«عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ/ع قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِذَا كَانَ الْعَشِيرُ الْأَوَّلُ اعْتَكَفَ فِي الْمَسْجِدِ وَ ضَرَبَتْ لَهُ قَبِيَّةٌ مِنْ شَعْرِ وَ شَمَّرَ الْمَنزِرَ وَ طَوَى فِرَاشَهُ»

اعتکاف از منظر روایات

راه حلی که دین اسلام برای نجات از چاه ویل دنیاپرستی، پیشنهاد کرده، اعتکاف است. اعتکاف به اندازه‌ای مهم است که اگر عذر شرعی برای معتکف پیش آید، خوب است قضای آن را بجا آورد. همان‌طور که پیامبر اکرم (ص) در جنگ بدر که در ماه رمضان اتفاق افتاد و نتوانست مراسم اعتکاف را انجام دهد، سال بعد، بیست روز در مسجد مراسم گرفتند، ده روز برای همان سال، به صورت اداء و ده روز نیز برای قضای سال گذشته.

«عَنْ الرضالع قَالَ: كَانَتْ بَدْرٌ فِي رَمَضَانَ فَلَمْ يَعْتَكِفِ النَّبِيُّ صَ فَلَمَّا كَانَ مِنْ قَابِلٍ اعْتَكَفَ عَشْرِينَ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ عَشْرَةَ لِعَامِهِ وَ عَشْرَةَ قَضَاءً لِمَا فَاتَهُ»^(۳۳)

مکان اعتکاف

مکان اعتکاف، باید در مسجد الحرام یا مسجد النبی (ص) یا مسجد کوفه یا مسجد مدائن یا مسجد جامع شهر باشد.

«لَا يَجُوزُ الْعَتَكُافُ إِلَّا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ الْمَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ وَ الْمَسْجِدِ الْكُوفِيِّ وَ الْمَسْجِدِ الْمَدَائِنِيِّ»^(۳۴)

ثواب اعتکاف

«بَن جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ صَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ/ص قَالَ: اعْتَكَاةُ الْعَشْرِ الْأَوَّلِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ بِعَدْلِ حَجَّتَيْنِ وَ عَمْرَتَيْنِ»^(۳۵)

۲۰۲۲

نرود، با زنان و همسرش خلوت نکند، جدال و جر و بحث، نداشته باشد، هر چه سکوت کند، برای او بهتر است.^(ع)

امام صادق (ع) روایت کرد که پیامبر اکرم (ص) در اشتیاق برای اعتکاف دهه آخر ماه رمضان، انتظار می کشید، قبه و چادری برای او در مسجد می زدند و رختخوابش را تا آخر رمضان پهن نمی کرد.^(ع)

فقه الحدیث

شما خواهانند گرامی از آیات تریفه و احادیث اهل بیت عصمت و طهارت (ع)، که از نظر مبارک گذشت، به اهمیت فوق العاده و تأثیر ژرف و عمیق روحی و جسمی و اجر و ثواب فراوان مراسم اعتکاف پی برده و آگاهی یافتید. با همه اهمیتی که این عبادت الهی دارد، در هنگام تراحم با امور اجتماعی و خدمت رسانی به مردم و رفع مشکلات و درمان دردهای عمومی و خصوصی و محرومیت زدایی و اجرای عدالت، تاب مقاومت و قدرت ایستادگی نداشته و به آسانی کنار گذاشته می شود. مسئولین نظام اسلامی بدانند که در ارتباط با مردم چه وظیفه سنگین و تکلیف شافی به عهده دارند. کمترین غفلت و کم کاری و بی توجهی به آن «ذنب لا یغفر» و گناهی است نابخشودنی.

اکنون به احادیثی در این رابطه توجه فرمائید:

«عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ (ع) فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَهُوَ مُعْتَكِفٌ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ فَعَرَضَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ شِيعَتِهِ فَقَالَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَ انْ عَلِيٌّ دِينًا لَفَلَانٍ فَإِنْ رَأَيْتَ أَنْ تَقْضِيَهُ عَلِيٌّ فَقَالَ وَ رَبِّ هَذِهِ الْبَنِيَّةُ مَا أَصْبَحَ عِنْدِي شَيْءٌ قَالَ إِنْ رَأَيْتَ أَنْ تَسْتَمْلَهُ عَنِّي فَقَدْ تَهَدَّدَنِي بِالْحَبْسِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَطَعَ الطَّوْفَ وَ سَعَى مَعَهُ فَقُلْتُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ أَنْ سَبَيْتَ أَنْكَ مُعْتَكِفٌ فَقَالَ لِمَا لَكِنْ سَمِعْتُ أَبِي (ع) يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَ يَقُولُ مَنْ قَضَى أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ حَاجَةً كَانَ كَمَنْ عَبَدَ اللَّهَ تِسْعَةَ أَلْفِ سَنَةٍ صَائِمًا نَهَارًا قَائِمًا لَيْلَةً ابْنُ عَبَّاسٍ كَفَّتْ: يَا أَمَامَ حَسَنِ مَجْتَبِي (ع) فِي مَسْجِدِ الْحَرَامِ مُعْتَكِفٌ بُوَدِينِمْ. فِي حَالِ طَوَافٍ، شَخْصِي خَدْمَتِ أَمَامِ (ع) رَسِيدٌ وَعَرَضَ كَرْدٌ: مَقْدَارِي بِه فَلَائِي مَقْرُوضِمْ، أَيَا مِي تَوَانِيدِ قَرَضِ مَرَادَاءِ كُنِيدُ؟ حَضْرَتِ فَرَمُودُ: فِي حَالِ حَاضِرِ چيزي نَدَارِمِ، عَرَضَ كَرْدٌ: پَسِ بَرَايِ مِنْ ضَامِنِ شُو وَ مَهْلَتِ بَكِيرِ وَ الْا مَرَا زَنْدَانِ

یاد دنیا ممنوع

چون معتکف دوران نقاهت از بیداری های روحی را می گذرانند، به همین خاطر در ایام اعتکاف نه تنها باید از بازگشت به محیط آلوده دنیا (خروج از مسجد) برکنار باشد، حتی از یاد دنیا و مظاهر زیبایی های آن نیز ممنوع شده اند، تا حالش کاملاً بهبود یافته و دوران نقاهت و مراقبت های ویژه را به خوبی پشت سر بگذارد و با سلامت کامل جسم و روح، برای ورود به زندگی جدید و محیطی کاملاً متفاوت آماده گردد.

«عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ أَنَّهُ قَالَ: لِمَا يَكُونُ اعْتِكَافُ الْأَبْصُومِ وَ لَا اعْتِكَافُ الْأَفِي مَسْجِدٍ تَجْمَعُ فِيهِ وَ لَا يَصَلِّي الْمُعْتَكِفُ فِي بَيْتِهِ وَ لَا يَأْتِي النِّسَاءَ وَ لَا يَبِيعُ وَ لَا يَشْتَرِي وَ لَا يَخْرُجُ مِنَ الْمَسْجِدِ إِلَّا لِحَاجَةٍ لَا بَدَّ مِنْهَا وَ لَا يَجْلِسُ حَتَّى يَرْجِعَ...»
اعتکاف محقق نمی شود، مگر با روزه و محل آن مسجدی است که در آن اجتماع می شود، معتکف نباید نزد زنان حاضر شود، خرید و فروش نکند و از مسجد خارج نشود، مگر برای کارهای ضروری.^(ع)

اعتکاف و لزوم یاد خدا

«عَنْ عَلِيٍّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ أَنَّهُ قَالَ: يَلْزِمُ الْمُعْتَكِفُ الْمَسْجِدَ وَيَلْزِمُ ذِكْرَ اللَّهِ وَ التَّلَاوَةَ وَ الصَّلَاةَ وَ لَا يَتَحَدَّثُ بِأَحَادِيثِ الدُّنْيَا وَ لَا يَنْشُدُ الشَّعْرَ وَ لَا يَبِيعُ وَ لَا يَشْتَرِي وَ لَا يَحْضُرُ جَنَازَةً وَ لَا يَعُودُ مَرِيضًا وَ لَا يَدْخُلُ بَيْتًا يَخْلُو مَعَ امْرَأَةٍ وَ لَا يَتَكَلَّمُ بِرَفَثٍ وَ لَا يُمَارِي أَحَدًا وَ مَا كَفَّ عَنِ الْكَلَامِ مِنَ النَّاسِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ»

معتکف باید در مسجد بماند و به یاد خدا و تلاوت قرآن و نماز اشتغال ورزد و سخنان دنیایی نگوید. شعری نخواند و خرید و فروشی انجام ندهد. تشییع جنازه و عیادت مریض

می‌کند، حضرت راه افتاد و از مسجد خارج شد. عرض کردم: یا بن رسول الله فراموش کرده‌اید که معتکف هستید و روز سوم است و خروج از مسجد حرام است. فرمود: خیر، ولی از پدرم و او از پیغمبر (ص) شنید که فرمود: هر کس یک حاجت از برادر مسلمانش برآورده کند، مانند کسی است که نه هزار سال عبادت خدا کرده است، در حالی که روزها روزه و شبها نماز خوانده باشد. (۳۱)

ابن عباس، حدیث فوق را به این صورت نیز نقل کرده است که ثواب بر آوردن نیازهای مسلمانان، از سی سال اعتکاف، برتر و بالاتر است.

«عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ (ع): فِي حَدِيثٍ قَالَ وَ اللَّهُ لَقَضَاءَ حَاجَتِهِ يَعْنِي النَّاحِ الْمُؤْمِنَ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ مِنْ صِيَامِ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ وَ اعْتِكَافِهِمَا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ»
 امام زین العابدین (ع) فرمود: بر آوردن نیازهای برادر مسلمان، نزد خداوند، از دو ماه بی دریغ روزه گرفتن و اعتکاف در مسجد الحرام، بالاتر است. (۳۲)

چند پیشنهاد برای هرچه باشکوهتر برگزار شدن اعتکاف

برای این که مراسم چشم‌گیر و باشکوهتری در سطح کشور داشته باشیم، زمینه‌سازی از سوی مسؤولان و مدیران مخلص و مکتبی نظام، برای حضور پرشور و گسترده مردم، لازم و ضروری است که به چند راه‌کار، اشاره می‌کنیم:

- حضور مقامات دولت اسلامی در بین معتکفین، اثر معجزه‌آسایی دارد. از آن‌جا که مردم تأثیرپذیری بیشتری از رهبران و پیشوایان خود دارند، اولین پیشگامان و ثبت‌نام‌کنندگان در مراسم اعتکاف، دولتمردان و رهبران جامعه اسلامی، باید باشند.
 رسول خدا (ص) فرمود:

«النَّاسُ بِأَمْرَائِهِمْ أَشْبَهَ مِنْهُمْ بِأَبَائِهِمْ»
 نقش‌پذیری مردم از رهبران، بیشتر از پدرانشان است. (۳۳)

چنانکه پیغمبر اکرم (ص) که اولین شخصیت در عالم وجود بود خود پیشگام و پیش‌آهنگ در اعتکاف بود. مسؤولان نظام به مصداق آیه «وَلَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» با تاسی و پیروی از پیامبر، باید اول صف باشند.

- تشویق، تأثیر شگرفی در سوق دادن مردم به اعمال و رفتار نیک، عموماً و اعتکاف، خصوصاً دارد. خوب است در پایان مراسم اعتکاف، معتکفین هم مانند ورزشکاران مورد تشویق مادی و معنوی قرار گیرند، آنگاه به وضوح آثار شگفت‌انگیز حضور مردم را در اعتکاف مشاهده خواهید کرد.

- انعکاس اخبار مراسم اعتکاف در رسانه‌های دیداری و شنیداری و نوشتاری، چه کشوری و چه استانی، می‌تواند جاذبه ایجاد کند، به‌ویژه اگر با عکس و بیوگرافی و احیاناً خاطرات خوش و حکایات شیرین معتکفین همراه باشد.

البته جای بسی خوشحالی است که در دهه پانزده سال اخیر، اقبال خوبی از سوی مردم، به‌ویژه نسل جوان و تحصیل‌کرده حوزه و دانشگاه، اعم از دختر و پسر از مراسم اعتکاف بوده است. اکنون بر مسؤولان نظام است که زمینه‌ای فراهم سازند تا همگان بتوانند از این نفع الهی و فرصت طلایی، بهره‌مند شوند. به امید روزی که شاهد اجرای احکام نورانی اسلام بوده و میوه شیرین این درخت تناور را بچینیم.

پی‌نوشت:

۱- تفسیر نمونه، ج ۱، ص ۶۲۳	۱۷- همان، ص ۷۵، ص ۲۲
۲- بقره، آیه ۱۲۵	۱۸- آل عمران، آیه ۱۸۸
۳- تهج، آیه ۱، کلمات تضار	۱۹- بحار الأنوار، ج ۱۸، ص ۲۱
۴- بحار الأنوار، ج ۷۰، ص ۱۲۵	۲۰- تهج البلاغه، ج ۳، ص ۲۱
۵- همان	۲۱- همان
۶- همان	۲۲- حارر انوار، ج ۹۴، ص ۱۲۱
۷- همان	۲۳- همان
۸- همان، ص ۱۲۶	۲۴- همان، ص ۱۲۹
۹- همان، ص ۱۴۰	۲۵- همان
۱۰- توبه، آیه ۲۳، ص ۲۵	۲۶- همان، ص ۱۱۰
۱۱- بحار، آیه ۷۰، ص ۱۲۶	۲۷- همان، ج ۷، ص ۲۹۷
۱۲- همان، ص ۱۲۹	۲۸- همان، ج ۹۴، ص ۱۲۰
۱۳- همان، ص ۲۳	۲۹- همان
۱۴- آل عمران، آیه ۱۲	۳۰- همان، ص ۱۲۹
۱۵- حجر، آیه ۸۸	۳۱- وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۴۱۲
۱۶- طه، آیه ۱۲۶	۳۲- بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۲۶

۲۰۲۵